

ETHIEK REGLEMENT

Commissie Ethiek Rechtswetenschappelijk & Criminologisch Onderzoek
(CERCO)

Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Vrije Universiteit
Amsterdam

Commissie Ethiek
Onderzoeksbestuur
Faculteit der Rechtsgeleerdheid
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

VU Amsterdam - faculteit der Rechtsgeleerdheid, maart 2019. Gebaseerd op: Ethiek reglement Faculteit der Psychologie en Pedagogiek, wederom gebaseerd op Richtlijnen ethiek psychologisch onderzoek en richtlijnen hygiënisch werken psychofysiologisch onderzoek. Afdeling Psychologie, Faculteit Maatschappij- en Gedragswetenschappen, Universiteit van Amsterdam, maart 2003.

EEN ETHIEK REGLEMENT VOOR DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

In de Nederlandse wetgeving is de ethische toetsing van medisch wetenschappelijk onderzoek bij mensen formeel vastgelegd. Veel van het onderzoek dat plaatsvindt binnen de rechtsgeleerdheid valt absoluut niet onder de gehanteerde definitie van medisch wetenschappelijk onderzoek: het onderzoek is veelal normatief van aard, en bestudeert in de onderzoeksmethode geen personen. De laatste jaren zien we echter steeds meer onderzoek opkomen dat interdisciplinair wenst te zijn of dat een empirisch deel in het onderzoek heeft ingebouwd. In dat geval wordt er soms wel aan natuurlijke personen onderzoek gedaan. Bij criminologisch onderzoek gebeurt dat zelfs met grote regelmaat. Bovendien kan het zijn dat onderzoek wordt gedaan waarbij geen natuurlijke personen zijn betrokken, maar waar wel ethische aspecten aan verbonden zijn.

In toenemende mate wordt van psychologisch en pedagogisch onderzoek verwacht dat een formele ethische toetsing plaatsvindt (sommige internationale tijdschriften stellen het als eis voor publicatie), en een wettelijke formalisering hiervan zal mogelijk in de nabije toekomst plaatsvinden. Aangezien het onderzoek aan de faculteit vrijwel nooit zal vallen onder medisch onderzoek daarom ook niet getoetst wordt door medisch ethische commissies onder toezicht van de CCMO (Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek), lijkt het raadzaam om een dergelijke formele ethische toetsing zelf in te richten.

Daarom heeft de Faculteit der Rechtsgeleerdheid een Commissie Ethiek Rechtswetenschappelijk & Criminologisch Onderzoek (CERCO) opgericht. Deze commissie beoordeelt desgevraagd of voorgenomen onderzoek voldoet aan de ethische richtlijnen van de Faculteit. In dit Ethiek Reglement worden deze ethische richtlijnen vastgelegd. Van alle onderzoekers binnen de Faculteit wordt verwacht dat zij deze richtlijnen toepassen. Onderzoek dat valt onder medisch wetenschappelijk onderzoek (voor een richtlijn zie CCMO-Notitie gedragswetenschappelijk onderzoek en de WMO: enkele conclusies) zal nog altijd door de medisch ethische toetsingscommissie (METC) van de VU moeten worden goedgekeurd.

1. ETHISCHE UITGANGSPUNTEN BIJ HET DOEN VAN WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

1. Het onderzoek wordt opgezet en uitgevoerd in lijn met de Nederlandse wetgeving ⁽¹⁾.
2. Registratie van persoonsgegevens vindt plaats in lijn met de Nederlandse wetgeving ⁽¹⁾.
3. Onderzoekers zijn verantwoordelijk voor een ethisch verantwoorde werkwijze bij het onderzoek dat onder hun supervisie of verantwoordelijkheid door anderen wordt uitgevoerd. Bij de voorbereiding van onderzoek wordt de aanvaardbaarheid van het onderzoek beoordeeld in het licht van de geldende ethische uitgangspunten ⁽²⁾. Bij twijfel over de ethische aanvaardbaarheid moet altijd overleg plaatsvinden met de CERCO.
4. Onderzoekers en hun assistenten voeren alleen die taken uit waarvoor zij op passende wijze zijn opgeleid en /of voorbereid.
5. Bij onderzoek buiten de werkplek van de onderzoeker zorgt de onderzoeker er voor dat, voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek, toestemming wordt verkregen van de gastinstellingen of andere relevante organisaties. Hierbij geldt dat het onderzoek voldoet aan de eisen gesteld binnen de Faculteit en de gastinstelling.
6. Onderzoekers nemen maatregelen die er toe leiden dat de rechten en het welzijn van de respondenten en andere personen die met het onderzoek te maken hebben niet geschonden worden ⁽³⁾.
7. Wanneer onderzoek plaatsvindt bij respondenten met specifieke problemen, oriënteren de onderzoekers zich op deze problemen alvorens het onderzoek uit te voeren. Hierbij treden zij in overleg met deskundigen op het gebied van deze problematiek.

⁽¹⁾ Zie literatuur sectie voor een overzicht van de relevante wetgeving. De betreffende wetgeving en handleidingen met betrekking tot deze wetgeving staan op de webpagina van de CERCO.

⁽²⁾ Deze ethische uitgangspunten staan uitgewerkt in hoofdstuk 2.

⁽³⁾ Het gebruik van proefdieren is wettelijk geregeld in de Wet op Dierproeven en wordt hier verder buiten beschouwing gelaten.

2. TOEPASSING VAN DE ETHISCHE UITGANGSPUNTEN

2.1 Persoonsgegevens

Persoonsgegeven: Elk gegeven betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon.

1. Bij onderzoek met respondenten krijgt de onderzoeker vaak de beschikking over persoonsgegevens. Onderzoekers dienen op gepaste wijze met persoonsgegevens om te gaan en zich daarbij te houden aan de Nederlandse wetgeving (zie literatuursectie).
2. De privacy van de respondent dient te worden gerespecteerd; persoonlijke gegevens dienen als vertrouwelijk te worden beschouwd. Persoonlijke gegevens die tot de identificatie van de respondent kunnen leiden worden altijd losgekoppeld van de onderzoeksgegevens bewaard, tenzij zulks onmogelijk is bijvoorbeeld bij bandopnames van interviews.
3. Onderzoekers gebruiken persoonsgegevens voor de doelstelling(en) waar zij voor verzameld zijn, zoals vooraf door de onderzoeker geformuleerd, of doelstellingen die daarmee verenigbaar zijn.
4. Onderzoekers geven geen persoonsgegevens door aan derden, zonder toestemming van de respondent indien de gegevens bij de respondent zijn verzameld, of zonder toestemming van de verstrekkende instantie indien de gegevens zijn verstrekt door een beheerder van persoonsgegevens, zoals de Justitiële Informatie Dienst.
5. Indien de onderzoeker een systematische database met direct identificerende persoonsgegevens beheert, dient de onderzoeker te werken binnen vrijstellingen, conform de Nederlandse wetgeving (zie literatuursectie).
6. Onderzoekers dienen passende technische en organisatorische maatregelen te nemen om het verlies van gegevens of onrechtmatige inzage of verwerking tegen te gaan.

2.2 Respondenten werving en informed consent

1. Voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek informeren onderzoekers de respondenten en/of hun wettelijke vertegenwoordigers over wat zij kunnen verwachten tijdens het onderzoek. Deze informatie wordt de respondent zo mogelijk schriftelijk in de vorm van een informatiebrief of –folder overhandigd. De informatiebrief of –folder voldoet aan de richtlijnen van de Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek (Handleiding voor de toetsing van medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen, 2002). Respondenten worden in begrijpelijke taal over het doel en de werkwijze van het onderzoek geïnformeerd. Bij respondenten die niet kunnen lezen of die het Nederlands niet machtig zijn, is de richtlijn onder 2.2 ad 5 van toepassing.
2. Onderzoekers informeren toekomstige respondenten over het feit dat hun deelname vrijwillig is en dat zij zonder opgaaf van redenen kunnen weigeren mee te doen aan onderzoek of kunnen ophouden met deelname. Onderzoekers informeren respondenten over belangrijke factoren die hun bereidheid tot deelname mogelijk kunnen beïnvloeden (zoals risico's, ongemakken, nadelige

- gevolgen, of beperkingen in vertrouwelijkheid) en zij leggen andere aspecten uit waarnaar de toekomstige respondenten vragen. Onderzoekers informeren de respondent over de wijze van terugrapportage en de aard van de persoonlijke onderzoeksresultaten die worden teruggerapporteerd.
3. De respondent krijgt voldoende gelegenheid de informatie door te lezen, vragen te stellen aan de onderzoeker en deelname te overdenken.
  4. Op basis van de informatie in de informatiebrief of -folder en de informatie mondeling verschaft door de onderzoeker wordt de respondent om toestemming gevraagd. Het toestemmingsformulier geeft naast de naam van het onderzoek ook het specifieke kenmerk (datum/versie) van de informatiefolder weer.
  5. Kinderen en personen die onbekwaam zijn tot oordelen mogen alleen bij het onderzoek betrokken worden als er geen alternatieven zijn voor het verkrijgen van gegevens en als het onderzoek gericht is op het verkrijgen van wetenschappelijk inzicht of een betere behandeling van deze respondenten. Bovendien moet de voorwaarde gesteld worden dat de belasting voor de respondenten minimaal is. Onderzoekers verschaffen waar mogelijk een voor de situatie passende uitleg. In al deze gevallen is informed consent nodig van wettelijke vertegenwoordigers of de dagelijkse begeleider(s) onder wiens toezicht de dataverzameling plaats vindt (zie ook 2.2 ad 6).
  6. In geval van onderzoek bij kinderen jonger dan 12 jaar wordt het toestemmingsformulier ondertekend door de wettelijke vertegenwoordiger van het kind. In geval van onderzoek bij kinderen van 12 jaar en ouder wordt het toestemmingsformulier ondertekend door zowel het kind als de wettelijke vertegenwoordiger. Vanaf 18 jaar is geen toestemming meer nodig van de wettelijke vertegenwoordiger. In het geval van wilsonbekwame respondenten moet toestemming worden verkregen van de wettelijke vertegenwoordiger van de persoon, ongeacht de leeftijd van de respondent. Tevens verkrijgen onderzoekers waar mogelijk toestemming van de respondent zelf. In geval van onderzoek met kinderen of jongeren in groepsverband, zie paragraaf 2.4.
  7. Wanneer onderzoekers onderzoek uitvoeren met respondenten die op een of andere wijze van hen afhankelijk zijn, zoals studenten, nemen zij voorzorgsmaatregelen om de toekomstige respondenten te beschermen tegen nadelige consequenties van het voortijdige beëindigen of weigeren van deelname. Wanneer respondentschap een vereiste is van de opleiding of een mogelijkheid is om studiepunten te behalen, wordt de toekomstige respondent de keuze uit alternatieven geboden. Indien studenten zich op principiële gronden niet beschikbaar willen stellen als respondent wordt de mogelijkheid geboden tot een alternatief studieonderdeel.
  8. Wanneer om respondenten te werven professionele diensten (bijvoorbeeld behandeling of onderwijs) worden aangeboden als tegenprestatie voor deelname aan onderzoek, maken onderzoekers de aard van de diensten duidelijk en de mogelijke risico's, verplichtingen en beperkingen bijbehorende bij deze diensten.
  9. Onderzoekers bieden geen excessieve of ongepaste financiële of andere beloningen aan om respondenten te werven.

2.3 Onderzoeksprocedures

1. Onderzoekers houden zich bij het uitvoeren van het onderzoek aan de Nederlandse wetgeving (zie literatuursectie).

2. Onderzoekers hanteren geen methoden die de respondenten aantasten in hun waardigheid of verder in het privé-leven van de respondenten doordringen dan nodig is voor het gestelde doel.
3. Onderzoekers zorgen ervoor dat zij alle afspraken die zij zijn overeengekomen met respondenten nakomen. Dit geldt voor de afspraken zoals vastgelegd in de informatiebrief of –folder en mondelinge afspraken gemaakt voor, tijdens of na het onderzoek.
4. Onderzoekers voeren geen onderzoek uit dat misleiding met zich meebrengt, tenzij het gebruik van misleiding gerechtvaardigd wordt door de te verwachten wetenschappelijke, didactische of toegepaste waarde van de studie. Misleiding vindt alleen dan plaats als even effectieve procedures waarbij geen misleiding plaatsvindt niet mogelijk zijn. Respondenten worden nooit misleid over eventuele risico's en ongemakken die deelname aan het onderzoek met zich meebrengt. Elke vorm van misleiding die een wezenlijk kenmerk van het ontwerp en de uitvoering van een onderzoek is, moet zo snel mogelijk aan respondenten uitgelegd worden. Dit gebeurt bij voorkeur bij het einde van hun deelname, maar niet later dan bij het einde van het onderzoek.
5. Onderzoekers informeren respondenten, voorafgaand aan het onderzoek, welke persoonlijke onderzoeksgegevens uit het onderzoek worden verkregen. Onderzoekers geven respondenten desgevraagd inzage in alle bij hen verzamelde gegevens, voor zover daar geen persoonlijk identificeerbare informatie bij vrij komt die verwijst naar andere deelnemers aan het onderzoek dan zij zelf en voor zover dit verenigbaar is met de toestemmingsvoorwaarden van andere verstrekkers van informatie.
6. Onderzoekers geven respondenten de mogelijkheid tot het verkrijgen van informatie over de aard, resultaten en conclusies van het onderzoek. Dit betreft een algemene onderzoeksrapportage waarbij geen individuele gegevens worden vrijgegeven. De verslaggeving vindt plaats in het Nederlands op een voor de respondenten heldere en begrijpelijke wijze. Onderzoekers streven ernaar van ieder onderzoek een korte begrijpelijke samenvatting te produceren en (op verzoek) te distribueren.
7. Als wetenschappelijke of menselijke waarden het vertragen of achterhouden van informatie rechtvaardigen, nemen onderzoekers passende maatregelen om het daaruit voortvloeiende risico van schade zoveel mogelijk te beperken. Onderzoekers informeren de respondenten hierover, voorafgaand aan het onderzoek.
8. De privacy van de respondent dient te worden gerespecteerd; persoonlijke gegevens dienen als vertrouwelijk te worden beschouwd. Persoonlijke gegevens worden losgekoppeld van onderzoeksgegevens. Zie verder 2.1.2.
9. Onderzoekers dragen er zorg voor dat de presentatie van onderzoeksgegevens, in welke vorm dan ook, geanonimiseerd gebeurt, onherkenbaar en onherleidbaar. Als de eisen van de verstrekker dat nodig maken, dan worden casusbeschrijvingen opzettelijk gewijzigd; de onderzoekers melden zulks dan in de verslaglegging.
10. Als de voorwaarden van de verstrekker van gegevens - niet zijnde een natuurlijke persoon die zelf onderwerp van onderzoek is – stringenter zijn dan de hier genoemde, dan gelden voornoemde.
11. Gegevens uit het onderzoek worden doorgaans bewaard tot nadat het doel waarvoor de gegevens zijn verzameld is bereikt en de rapportage is afgesloten. De onderzoeker en het hoofd van de onderzoeksafdeling dragen zorg voor een veilige opslag van de gegevens. Hierbij geldt opnieuw dat persoonlijk identificerende

gegevens apart worden gehouden van de onderzoeksgegevens. Indien een respondent bij wie gegevens zijn verzameld bezwaar maakt tegen het gebruik van zijn of haar gegevens worden deze terstond vernietigd, indien gegevens nog niet zijn gebruikt in publicaties. Op deze clausule wordt een uitzondering gemaakt als het longitudinaal onderzoek betreft; in dat geval wordt de persoon niet in de daarnavolgende metingen bevraagd; de eerdere metingen blijven tot de afronding en finale verslaglegging van het onderzoek gehandhaafd. Indien gegevens al zijn gebruikt in publicaties en de onderzoeker hierdoor aan de eis tot replicatie moet voldoen, worden de identificerende persoonsgegevens vernietigd en de data geanonimiseerd.

12. Wanneer data gebruikt worden door andere, niet aan het onderzoek verbonden, deskundigen zorgen onderzoekers ervoor dat de privacy van de respondenten beschermd wordt. Databases worden geanonimiseerd voordat gegevens gedeeld worden met andere deskundigen. Indien persoonlijk identificerende gegevens van respondenten worden uitgewisseld, dient de onderzoeker hier eerst schriftelijke toestemming van de respondent voor te verkrijgen (zie sectie 2.1). Met inachtneming van de overige punten in deze richtlijnen geldt dat informed consent niet vereist is wanneer het onderzoek betrekking heeft op volledig geanonimiseerde databestanden of veldobservaties zonder manipulaties.
13. Onderzoekers dienen toestemming te verkrijgen van respondenten om van de van hen gemaakte filmopnamen of op andere wijze verzamelde gedragsregistraties gebruik te maken in onderzoek. Dit tenzij het onderzoek enkel veldobservaties in openbare plaatsen betreft en wanneer niet wordt verwacht dat de registratie op een dusdanige manier gebruikt zal worden dat dit tot persoonlijke identificatie zal leiden.

2.4 Onderzoek naar groepen

Criminologisch, psychologisch of pedagogisch onderzoek kan betrekking hebben op groepsprocessen of onderzoek naar het effect van een verandering in een situatie op een grote groep personen. Voorbeelden hiervan zijn onderzoek naar interacties tussen kinderen, of naar het effect van een door een coach toegepaste interventie bij gedetineerden. Onderzoekers houden zich hierbij zoveel mogelijk aan de hierboven gestelde richtlijnen. Bij het bestuderen van groepen personen in een bestaand institutioneel verband (bijvoorbeeld in een klas of observatieruimte) is het echter niet altijd mogelijk om informed consent te verkrijgen van ieder individu, terwijl onderzoeksgegevens niet op een andere manier verkregen kunnen worden. In zulke gevallen kan de onderzoeker de gegevens verzamelen en gebruiken onder een aantal condities. Dit betreft:

1. Er is informed consent verkregen van de leiding van het instituut waar het onderzoek plaatsvindt en van de binnen het instituut direct verantwoordelijke voor de onderzochte groep.
2. Indien persoonlijk identificeerbare gegevens verzameld worden, worden deze behandeld zoals vermeld in sectie 2.1 (zie ook sectie 2.3, punt 12).
3. Rapportage over de onderzoeksresultaten vindt plaats op groepsniveau. Dit geldt ook voor de terugrapportage naar het instituut waar het onderzoek plaatsvond.
4. Het onderzoek betreft onderzoek in de dagelijkse setting van de onderzochte groep. Indien het effect van een werkwijze wordt bestudeerd, betreft dit een werkwijze die door het instituut zelf is opgezet en wordt uitgevoerd, dan wel door het instituut en de

betrokken opvoeder is geaccordeerd en met hun toestemming en onder hun toezicht wordt uitgevoerd. In het geval van scholen wordt toestemming verkregen van de Medezeggenschapsraad (Wet Medezeggenschap Onderwijs 1992).

2.5 Handelen van onderzoekers

1. Onderzoekers verzinnen geen data, laten geen relevante data weg en vervalsen geen resultaten bij het openbaar maken van de onderzoeksresultaten.
2. Als onderzoekers belangrijke fouten ontdekken in data die zij gepubliceerd hebben, nemen zij gepaste maatregelen om zulke fouten te herstellen met een correctie, herroeping, erratum, of een andere geschikte publicatievorm.
3. Onderzoekers presenteren geen substantiële delen of elementen uit andermans werk of data als zijnde van henzelf, ook niet als zij het andere werk of de databron af en toe citeren.
4. Onderzoekers nemen uitsluitend verantwoordelijkheid voor dat werk dat zij werkelijk hebben uitgevoerd of waaraan zij bijgedragen hebben. Alleen in dat geval kunnen zij als auteur genoemd worden en alleen op dat werk kunnen zij bogen.
5. Het eerste auteurschap en medeauteurschap geven de wetenschappelijke of professionele bijdragen van de betrokken personen weer, ongeacht hun relatieve status. Louter bezit van een institutionele positie, zoals programma/groep leider, rechtvaardigt geen auteurschap. Kleine bijdragen tot het onderzoek of tot het schrijven van publicaties worden gepast erkend, bijvoorbeeld in voetnoten of in een inleiding.
6. Een promovendus/promovenda wordt gewoonlijk als eerste auteur vermeld bij elk artikel dat substantieel gebaseerd is op het dissertatieonderzoek van de promovendus/promovenda, indien de publicatie plaatsvindt binnen de promotietijd of binnen redelijke tijd daarna.
7. Onderzoekers publiceren geen data die al eerder zijn gepubliceerd, als originele data. Dit sluit het herpubliceren van data wanneer dat uitdrukkelijk wordt aangegeven niet uit.
8. Onderzoekers die publicaties of onderzoeksvoorstellen ter beoordeling voorgelegd krijgen respecteren de vertrouwelijkheid en de eigendomsrechten van dergelijke informatie van degenen die het materiaal geproduceerd dan wel voorgelegd hebben.

3. COMMISSIE ETHIEK

3.1 Doelstelling

1. De commissie Ethiek Rechtswetenschappelijk & Criminologisch Onderzoek (CERCO) heeft als doel het waarborgen dat wetenschappelijk onderzoek op een ethisch verantwoorde manier wordt uitgevoerd.
2. De commissie heeft als taak: 1) ethische toetsing van voorgenomen onderzoek, 2) beoordeling van klachten, en 3) bevorderen van ethisch handelen van onderzoekers.
3. De commissie adviseert aan de programmaleider en de hoofdonderzoeker over de ethische toelaatbaarheid van het onderzoek.

3.2 Samenstelling

1. De commissie bestaat uit minimaal vijf leden. De voorzitter is een zittende hoogleraar aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid of een emeritus hoogleraar die maximaal zes jaar met emeritaat is. Van de overige leden is ten minste een lid jurist en zijn twee leden gedragswetenschappelijke onderzoekers. Elk voorstel wordt door ten minste drie leden van de commissie getoetst die zelf niet bij het voorstel betrokken zijn.
2. Benoeming geschiedt door het Faculteitsbestuur op voordracht van de portefeuillehouder onderzoek. De zittingsduur van alle leden is drie jaar.

3.3 Werkwijze

1. De commissie gaat bij uitvoering van haar taken uit van de in dit document uitgewerkte ethische uitgangspunten. Het faculteitsbestuur maakt die uitgangspunten openbaar voor alle personeelsleden en voor de respondenten die bij het onderzoek betrokken worden (onder meer via de programmaleiders en publicatie op de facultaire website). Alle personeelsleden dienen zich aan de uitgangspunten te houden.
2. De commissie richt zich op alle onderzoek waarbij respondenten betrokken zijn en dat geheel of gedeeltelijk in of door (medewerkers en gastmedewerkers van) de instituten waar de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit penvoerder van is wordt uitgevoerd.
3. De commissie stelt zelf haar werkwijze vast. De voltallige commissie komt minimaal twee keer per jaar bijeen. De commissie legt haar werkwijze neer in een kort reglement dat ter goedkeuring aan het Faculteitsbestuur en het Onderzoeksbestuur wordt voorgelegd.
4. De commissie stuurt binnen een week na ontvangst van een aanvraag een ontvangstbevestiging. Binnen 4 weken na ontvangst zal zij de aanvrager en programmaleider van het oordeel met betrekking tot de aanvraag op de hoogte stellen. Eventuele vertraging wordt tijdig gemeld.
5. De commissie dient ondersteuning te krijgen van een ambtelijke secretaris, welke ondermeer zorg draagt voor de administratie van de te beoordelen stukken en die het eindadvies doorstuurt naar de indiener van het onderzoeksvorstel.

6. De commissie kan onafhankelijke experts raadplegen bij de beoordelingen van de aanvragen.
7. Het is de verantwoordelijkheid van de programmaleiders om aan de hand van dit reglement te bepalen of onderzoek dat onder hun verantwoordelijkheid valt aan de (medisch)-ethische commissie moet worden voorgelegd.
8. Klachten kunnen betrekking hebben op onderzoek met respondenten en op overig onderzoek. Iedere belanghebbende kan zich met een schriftelijke, gemotiveerde klacht richten tot de commissie Ethiek wanneer hij meent dat een personeelslid van de Faculteit niet handelt in overeenstemming met de Ethische uitgangspunten bij het doen van rechtswetenschappelijk of criminologisch onderzoek. Alvorens te besluiten hoort de commissie Ethiek het personeelslid tegen wie de klacht is ingediend.
9. De commissie deelt haar oordeel in schriftelijke vorm mee aan de klager en degene over wie is geklaagd; een afschrift wordt verzonden aan het Afdelingshoofd en aan het Faculteitsbestuur. Als de commissie Ethiek de klacht gegrond vindt, kan zij het afdelingsbestuur adviseren met betrekking tot het al dan niet voortzetten van het gewraakte project.
10. De commissie draagt er zorg voor dat de brochure ethische richtlijnen van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid verkrijgbaar is via de webpagina van het Onderzoeksbestuur.
11. De commissie is geen voorstation voor toetsing door de Medisch-ethische toetsingscommissie van de VU (METC). Onderzoek dat getoetst moet worden door METC dient rechtstreeks bij METC te worden ingediend, volgens de richtlijnen van METC (<https://www.vumc.nl/afdelingen/METc/METc/>). Deze richtlijnen zijn ook verkrijgbaar via de CERCO-pagina op VUnet.
12. De wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoek is primair de verantwoordelijkheid van de onderzoeker. Toetsing van de wetenschappelijke kwaliteit van een onderzoek valt onder de verantwoordelijkheid van het Onderzoeksbestuur. Deze borging die gedelegeerd is aan de programmaleider, gaat vooraf aan de ethische toetsing. De commissie Ethiek voert de ethische toetsing uit; de opzet of methodologie van een onderzoek kan daarbij overigens opnieuw aan de orde komen.

4. EEN ONDERZOEKSVOORSTEL TER BEOORDELING VOORLEGGEN

Een aanvraag bestaat uit een aanbiedingsbrief of –mail en informatie over onder meer de volgende punten:

1. Beschrijving van het onderzoek;
2. Respondenteninformatie en toestemmingsformulier (informed consent);
3. Wervingsmateriaal respondenten (o.a. informatiefolders, advertentieteksten);
4. Informatie verzekering en aansprakelijkheid, indien noodzakelijk.

Onderzoekers kunnen voor het indienen van een toetsverzoek gebruikmaken van het *Sjabloon indienen onderzoeksvoorstel bij de Commissie Ethiek*. Hierin staan alle elementen opgenomen waarover de Commissie informatie nodig heeft teneinde advies uit te kunnen brengen. Aanvragen dienen ingediend te worden bij de ambtelijk secretaris van de Commissie Ethiek. Het sjabloon is beschikbaar op de webpagina en de VUnetpagina van de commissie.

5. LITERATUUR

5.1 Relevante wetgevingen

- Wet van 26 februari 1998, houdende regelen inzake medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen (Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen).
- Wet van 6 juli 2000, houdende regels inzake bescherming van persoonsgegevens (Wet bescherming persoonsgegevens).
- Wet van 3 december 1992, houdende medezeggenschap in het onderwijs, niet zijnde hoger onderwijs (Wet medezeggenschap Onderwijs).

De wetteksten staan op de intranetsite van het Onderzoeksbestuur.

5.2 Relevante handleidingen bij de wetgeving

- Handleiding voor verwerkers van persoonsgegevens: Wet bescherming persoonsgegevens (2002). Sauerwein en Linneman. Uitgever: Ministerie van Justitie. Verkrijgbaar via www.justitie.nl
- Handleiding voor de toetsing van medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen (2002). Uitgever: centrale commissie mensgebonden onderzoek (CCMO). Verkrijgbaar via <http://www.ccmo.nl/>
- CCMO-Notitie gedragswetenschappelijk onderzoek en de WMO: enkele conclusies. December 2001.

De handleidingen staan op de intranetsite van het Onderzoeksbestuur.

5.3 Selectie overige geraadpleegde literatuur

- Gedragscode gezondheidsonderzoek, Stichting Federatie van Medisch Wetenschappelijke Verenigingen. Verkrijgbaar via <https://www.federa.org/code-goed-gedrag>
- Gedragscode voor Onderzoek & Statistiek, 2004, Vereniging voor Beleidsonderzoek, de Vereniging voor Statistiek en Onderzoek en de MarktOnderzoekAssociatie.nl. Verkrijgbaar via https://www.privacy.nl/uploads/Gedragscode_onderzoek_statistiek.pdf
- Gedragscode voor gebruik van persoonsgegevens in wetenschappelijk onderzoek (2005). Uitgever: VSNU. Verkrijgbaar via <https://www.vsnunl/code-pers-gegevens.html>
- Privacy bij wetenschappelijk onderzoek en statistiek. Kader voor gedragscode. Hooghiemstra, 2002. Verkrijgbaar via College Bescherming Persoonsgegevens, <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/nieuws/privacy-bij-wetenschappelijk-onderzoek-en-statistiek-kader-voor-een-gedragscode-%C2%A0>
- Informatieblad 'Uw omgang met medische gegevens', 2009, College Bescherming Persoonsgegevens. Verkrijgbaar via <http://docplayer.nl/3747385-Geheimhouding-van-medische-gegevens.html>
- Richtlijnen ethiek psychologisch onderzoek en richtlijnen hygiënisch werken psychofysiologisch onderzoek. Afdeling Psychologie, Faculteit Maatschappij- en Gedragswetenschappen, Universiteit van Amsterdam. Maart 2003.
- AVG per 25 mei 2018. Verkrijgbaar via https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/sites/default/files/atoms/files/verordening_2016_-_679_definitief.pdf

- VSNU consultatie versie herziene gedragscode. Verkrijgbaar via https://www.edugroepen.nl/sites/RDM_platform/herzieninggedragscode/Herziening/Herziening%20VSNU%20Gedragscode%20Persoonsgegevens.aspx

5.4 Belangrijke adressen:

Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek
Postbus 16302, 2500 BH DEN HAAG
+31 (0)70 340 6700
ccmo@ccmo.nl

Autoriteit Persoonsgegevens
Postbus 93374, 2509 AJ DEN HAAG
+(0)900 2001201